

Opgave 2 Politieke steun aan inval Irak

Gebruik voor deze opgave de teksten 3 tot en met 6.

Inleiding

Op 20 maart 2003 begon operatie Iraqi Freedom. Een coalitie – met als belangrijkste partners de Verenigde Staten en Groot-Brittannië – startte een militaire actie tegen het regime van de Iraakse dictator Saddam Hoessein. Het doel van de coalitie was om Irak te ontdoen van massavernietigingswapens en het regime ten val te brengen. Nederland vocht niet mee, maar het toenmalige demissionaire kabinet-Balkenende I (2002-2003) gaf wel politieke steun aan de invasie in Irak.

In de daaropvolgende jaren weigerden de kabinetten-Balkenende een onderzoek in te stellen naar de besluitvorming over de politieke steun van Nederland aan de invasie in Irak. Uiteindelijk zorgde aanhoudende politieke en maatschappelijke druk ervoor dat minister-president Balkenende in 2009 – tijdens het kabinet-Balkenende IV – toch opdracht gaf tot de vorming van de onafhankelijke Commissie van Onderzoek Besluitvorming Irak, beter bekend als de Commissie-Davids. De commissie heeft onderzoek gedaan naar de besluitvorming in de periode zomer 2002 tot zomer 2003 over de politieke steun van Nederland aan de inval in Irak. Daarbij is gekeken naar onder andere aspecten van volkenrechtelijke aard. De commissie heeft de onderzoeksresultaten gepresenteerd op 12 januari 2010.

Lees tekst 3.

PvdA-leider Wouter Bos heeft bij de formatiebespreking zijn eis tot een onderzoek naar de besluitvorming van de Nederlandse politieke steun aan de invasie van Irak laten vallen (zie regels 14-17 van tekst 3).

- 1p **7** Leg uit waarom politieke partijen soms standpunten laten vallen tijdens een kabinetsformatie, ondanks het feit dat ze belangrijk zijn voor de partij.

Het parlement beschikt over een aantal formele middelen om haar controlerende taak te vervullen.

- 2p **8** Leg uit wat het zwaarste controlemiddel is dat ingezet kan worden.
2p **9** Noem **drie andere** formele middelen van de Tweede en Eerste Kamer om het kabinetsbeleid te controleren.

Regeringsstelsels kunnen gekarakteriseerd worden met de begrippen dualisme en monisme. De coalitiepartijen van het kabinet-Balkenende IV hebben afgesproken dat er geen onderzoek naar Irak komt (zie de regels 14-17).

- 3p **10** Is deze afspraak eerder een uiting van monisme of van dualisme? Leg je antwoord uit. Betrek in je uitleg de betekenis van beide begrippen.

Een opmaat tot de aanval in Irak in maart 2003 was resolutie 1441 van de Veiligheidsraad.

Maak gebruik van tekst 4.

De Veiligheidsraad stelt Irak in resolutie 1441 op drie punten in gebreke. Uit de resolutie kun je verschillende doelstellingen van de Verenigde Naties (VN) afleiden.

- 3p 11 Koppel elk van de punten waarop Irak in gebreke is gesteld aan een doelstelling van de Verenigde Naties.

De Commissie Davids constateert dat resolutie 1441 in opvallende eensgezindheid is aangenomen en in scherpe bewoordingen is gesteld (zie de regels 3-6).

- 2p 12 Leg uit aan de hand van de besluitvormingsprocedure van de Veiligheidsraad waarom resoluties die in scherpe bewoordingen worden gesteld, zelden worden aangenomen door de Veiligheidsraad.

De internationale verhoudingen tussen staten kunnen beschreven worden aan de hand van de begrippen **het klassieke en het postklassieke beeld van de internationale orde**.

Maak gebruik van de teksten 5 en 6.

- 6p 13 Leg uit dat in de casus rond de inval in Irak een spanning te zien is tussen landen met een klassieke opvatting van de internationale orde en landen met een postklassiek beeld van de internationale orde.

Betrek in je antwoord:

- twee kenmerken van het klassieke beeld van de internationale orde en een verwijzing naar één van de teksten.
- twee kenmerken van het postklassieke beeld van de internationale orde en een verwijzing naar één van de teksten.

Opgave 2 Politieke steun aan inval Irak

tekst 3

Tijdslijn Irak-onderzoek

- 6 november 2006
PvdA-leider Bos zegt dat een onderzoek naar de Haagse besluitvorming over Irak een hard punt voor hem wordt
5 als hij gaat deelnemen aan formatie-onderhandelingen.
- 22 november 2006
Tweede-Kamerverkiezingen. Hier komt uiteindelijk het kabinet-Balkenende IV uit voort met CDA, PvdA en Christen-
10 Unie.
- 2 maart 2007
Debat over de regeringsverklaring van het kabinet-Balkenende IV. Tijdens de formatie is afgesproken dat er in deze regeerperiode geen onderzoek naar Irak komt. Een motie van de SP om
15 toch zo'n onderzoek te doen, haalt het niet.
- 20 22 december 2008
Het kabinet geeft in een brief van zo'n zestig pagina's antwoord op meer dan honderd vragen van de Eerste Kamer over de Nederlandse steun aan de
25 oorlog in Irak.
- 2 februari 2009
Premier Balkenende maakt bekend dat er toch een onderzoek komt naar de achtergronden van de politieke steun
30 aan de inval in Irak, omdat "de dynamiek rond dit onderwerp een eigen leven begon te leiden". Hij kondigt aan dat "een onafhankelijke en zware commissie" onder leiding van oud-president
35 van de Hoge Raad, Willibrord Davids, het onderzoek gaat leiden.

bron: Ingekorte versie van het artikel 'Tijdslijn Irak-onderzoek' van NOS.nl

tekst 4

Resolutie 1441 van 8 november 2002 onder de loep

- Na weken van intensief onderhandelen (...) nam de Veiligheidsraad op 8 november 2002 in opvallende eensgezindheid resolutie 1441 aan.
5 De resolutie stelde Irak in scherpe bewoordingen in gebreke vanwege zijn:
- 1) falen te voldoen aan de ontwapeningsverplichtingen en de inspecties van UNMOVIC en IAEA onmiddellijke,
10 onvoorwaardelijke en onbelemmerde toegang te verschaffen.
- 2) Ook verweet de raad Irak geen duidelijke afstand te nemen van terrorisme overeenkomstig de eis in
15 resolutie 687.
- 3) Bovendien hekelde de raad de voortgezette onderdrukking van de burgerbevolking in strijd met resolutie 688.
20 Resolutie 1441 stelde dat Irak met name vanwege de weigering om met de VN-inspecteurs samen te werken een wezenlijke schending van zijn verplichtingen pleegde. In reactie hierop
25 besloot de raad evenwel Irak een laatste gelegenheid te bieden om zich te ontdoen van zijn massavernietigingswapens en zijn langeafstandsraketten overeenkomstig resolutie 687 (1991).

bron: Fragment uit het Rapport Commissie van Onderzoek Besluitvorming Irak (Rapport Commissie-Davids), 2010

tekst 5

Conclusies commissie-Davids nader bekeken

Volkenrechtelijke argumenten¹⁾ speelden geen belangrijke rol bij de beslissing de inval in Irak politiek te steunen. De commissie Davids schrijft dat de kwestie van de volkenrechtelijke legitimatie van de inval in Irak 'ondergeschikt werd gemaakt' aan de beleidslijnen van Buitenlandse Zaken uit 2002. (...)

De veiligheidsresoluties uit de jaren negentig over Irak gaven 'geen mandaat' voor het ingrijpen van de Britten en Amerikanen, volgens de commissie. „Anders dan de regering heeft gedaan, kan men de tekst van resolutie 1441 redelijkerwijs niet uitleggen als een vrijbrief voor individuele lidstaten om zonder nadere besluitvorming door de Veiligheidsraad met militair geweld de naleving van diens resoluties af te dwingen.”

bron: NRC Handelsblad, 12 januari 2010. De tekst is ingekort en bewerkt.

noot 1 Volkenrecht of internationaal recht is het geheel van wetten dat gedragsregels tussen staten onderling bevat. Internationaal recht bestaat verder uit wetten betreffende het functioneren van internationale organisaties, hun onderlinge relaties en relaties met staten en individuen. (naar: Starke's International Law, 11e ed. 1994, p.3)

tekst 6

De onenigheid (binnen het parlement en kabinet-Balkenende IV over het al dan niet steunen van de Amerikanen bij de inval in Irak) betrof onder andere het unilaterale karakter van het Amerikaanse optreden; de gevolgen ervan voor de internationale stabiliteit en veiligheid, alsmede voor de betrekkingen met de islamitische wereld; en de vraag of de Amerikaanse doelstellingen in termen van duurzame 'regime change' hoe dan ook wel realistisch waren. Dat Nederland zich hierbij in een lastig parket bevond, was op voorhand duidelijk.

Trouw als bondgenoot en beducht als het was en is voor de aantasting van de trans-Atlantische band, stond het onder Balkenende voor de keuze al dan niet politiek en militair mee te gaan met de Verenigde Staten, wetende dat dit de relaties met EU-landen als Duitsland en Frankrijk onder druk zou zetten én dat het Amerikaans beleid op gespannen voet stond met het door Nederland beleden multilateralisme. Daarbij is het hooguit een schrale troost dat de Amerikaanse doelstellingen – 'making the world safe for democracy' – op het eerste gezicht stroken met de door Nederland nagestreefde versterking van de internationale rechtsorde. Maar of het Amerikaanse optreden die rechtsorde (...) sterker heeft gemaakt, mag mede in het licht van het beleden unilaterialisme zeer worden betwijfeld.

bron: Fragment uit een artikel uit de International Spectator, november 2010, door Jan Rood en Marieke Doolaard, respectievelijk als hoofd strategisch onderzoek en stagiaire verbonden aan Instituut Clingendael